

FRITZ

MLADEN MARKOV

— Jön! — indul el a hírhullám az ajtó felől.

Pillanatok alatt elnémul a terem. A padlón fekszenek valamennyien. A gyávábbja álomba menekül, vagy legalábbis úgy tesz, s pillái résein át oda-odasandít a bejárat felé, a dacosabbja félkönyökre emelkedik, s gunyoros álarcot öltve erotnek tekintettel mered az ajtóra. Az úgynevezett politikaiak — valójában túsok — halálra váltan, lázas motyózás közepette búcsúzkodnak, üzennek hozzáartozóiknak, a köztörvényes bűnözők meg fejükre húzzák rongyos kabátjukat, sáljukat vagy koszos rabgöncük egyéb darabjait.

Fritztől mindenki fél.

Csak akik még nem látták, akiket később hoztak be, csak ezeknek a szemében látszik félelem helyett kíváncsiság, ők még úgy néznek a vasajtóra, mint akik sorsuk jobbra fordulását várják. Ez utóbbiak közé tartozik Rada Erdeljan fiatal pancsovai bognársegéd is.

— Ki ez a Fritz? — kérdezi a körülötte levőktől.

Bizonyosat senki sem tud róla. Félelmetes külsejét emlegetik, majd hozzátesszik, hogy a rabok keresztelők el Fritznek, igazi nevét sem tudják.

Erdeljan mosolyogva hallgatja őket. Milyen furcsa, valószerűtlen itt minden a börtönben, gondolja magában. Mennyi hibbant, halálra rémült ember! Nyilván nagy bűn nyomja a lelküket, s ezzel maguk is tisztában vannak. Mesebeszéd, hogy valakit ártatlanul el lehet ítélni. Őt aztán hiába ijesztgetik, félvállról, már-már fölényeskedve beszél akármelyik titkosrendőrrel, fegyőrrel.

Ő maga is tús. Tavaly nyoma veszett a nagybátyjának, aztán a napokban, éppen Keresztelő szent János fővétele napján, amikor

Pancsován megölték egy Kral nevű titkosrendőrt, őt is letartóztatták, és idetoloncolták a Becskereki börtönbe.

Emelt fővel, szinte büszkén lépdelt őrei közt Becskerek utcáin míg a vasútállomásra a fogdáig értek, cseppnyi büntudat nélkül, abban a szent meggyőződésben, hogy itt majd szépen elmagyarázza a dolgokat, azt, hogy fogalma sincs róla, hol a nagybátyja, s minden tisztázódik.

El-elbáméskodott közben, a cégfeliratokat böngészte. Még rá is mordult kísérőjére, amikor az végigvágott rajta a bikacsökkel, mert kilógott a sorból. Most is érzi az ütés helyét.

A négyszög alakú tágas főtérre érve a megyeháza előtt álló dialívra s ennek feliratára lett figyelmes.

— Dieses Land war, ist und bleibt Deutsch!

Erdeljan Volksdeutscherek közt nőtt fel, játszótársai többnyire ezek gyerekei voltak, gagyogott is valamit németül. Nem sokat, de ha mondtak neki valamit, a lényegét megértette.

A felirat értelmét is hamar megfejtette. A négy sarkán kötéllel kifeszített vászon úgy csattogott a szélben, mint ezer láthatatlan korbács. Még egyszer visszapillantott rá: fehér alapon vékony keretben fekete betűk, a jelszótól balra kétfejű sas, jobbra horogkereszt.

Idégen nyelven gondolkozni, a másik nyelv szellemének közelébe férkőzni csak az tud, aki igen-igen jól elsajátította azt. A bognársegéd esetében szó sem volt ilyesmiről. Ő spontánul, alkalmoszerűen szedte fel a német, jobban mondva elferdített német, bánáti sváb szavakat, azon egyszerű kényszerkörülmények folytán, hogy svábok közt nőtt fel. Még ennyi sem ragadt volna rá, ha meg nem szegi olykor-olykor apja szigorú tilalmát, Paja Erdeljan tudniillik a Volksdeutscher-gyerekekkel való barátkozásban és a nyelvük elsajátításában: látta az első lépést az *elnémetesedés* felé, ami pedig szerinte egyenest oda vezet, hogy ha leendő unokáját mondjuk Jovannra keresztelik, abból holnapra Johann lesz, a Petarból meg Peter. De sok esti beszélgetés témája volt ez, amikor feleségével, Đurdijával együtt a görögkeleti meg az öröknaptárt böngészgették, olyan törölmetszett szerb név után kutatva, amelyet semmiképpen sem lehet svábra zagyválni!

A rokonság egy része Szentendrén élt, ezeket szokta az öreg emlégetni példálózásai során, hogy lám, mennyi szenvedés volt az ára keserű tapasztalatuknak. Hányszor idézte fel egyiküknek, bizonyos Mladen Gavrilovićnak intő szavait!

— Ide figyelj, bátyus, ha fordulatra vagy mozgolódásra szaglik a dolog, irány a takaréknak, bugyellárisba a pénzt, oszt pakolj is mingyár, mert az első roham a leghevesebb, annak a szele is a szerbeket éri legelőbb...

Amit az öreg Erdeljan megfordítva is érvényesnek tartott: valahányszor a szerbek üldöztetésnek vannak kitéve, az mindig nagy fordulatnak az előjele.

Fia nem hitt neki.

Most azonban, a börtönben felrémlenek benne s gondolkodóba ejtik az öreg szavai.

Az ördögbe is, morfondíroz magában, ha ezek a Volksdeutscherek annyira biztosak benne, hogy ez a föld az övéké, miért kell ezt úton-útfélen ilyen harsányan hirdetni?

Hogy is szokta az öreg mondogatni? Az igazság szószólói közt a hazug ember a lehangosabb, az erény hirdetői közt a kurva, s a becsületről is a tolvaj beszél a legékesebben.

Itt, a fogdában olyanok közé csöppent, akik hallani sem akartak holmi német feliratokról, hát még arról, kiki is ez a föld vagy kiki nem lesz.

Behúzódott a sarokba, igyekezett távol tartani magát minden csoportosulástól — volt belőlük elég, a köztörvényesektől kezdve a politikaiakon át a tartózkodókig —, valahogy úgy érezte, ezek mind a maguk hitét hirdetik, s meghalni is készek érte. Mindez a görögkeleti—katolikus megosztottságot visszhangzó templomi prédikációkra emlékeztette.

A Fritz közeledtét jelző hangzavarra elkomorodott. Fritz köré valóságos legendát szöttek a börtönlakók: hogy annak a szemöldöke ilyen, a haja olyan, hogy már a pusztta megjelenésétől is meghűl benned a vér, mert ő maga az emberbőrbe bújt ördög. Ilyen szörny egyszer születik két-háromszáz évben, nagy háborúk, országos pusztítások idején. Maga az isten küldi a földre, hogy megbüntesse az emberi fajt engedetlenségéért.

Aztán a sok vaklárma, hogy jön, jön, ez ő lesz, Fritz, egészen eltompította.

Ezzel szemben a többi foglár látogatása még szórakoztatta is. Ezek, nyilván unalmukban, gyakran be-bejöttek a hatalmas, templomcsarnoknál is nagyobb gyűjtőterembe, felvigyázó körútra úgymond, valójában azonban inkább csak azért, hogy ezzel is teljék az idő.

Különösen egyikük, egy Sanyi bácsi nevezetű őr ébresztett benne

már-már részvétellel felérő rokonszenvet. Idősebb ember volt, hosszú, bokkáig érő, szürkés katonaköpenyt viselt, a megboldogult, akitől örökölte, nyilvánvalóan szálalabb fickó lehetett, évődtek vele a foglyok. Széles denékszíj tartotta össze a majdnem duplán magára tekert köpenyt, úgyhogy előbb hasonlított posztógöngyölegre az öreg, mint foglalárra.

Sanyi bácsi sodorint egyet gyér béresbajuszán, megrántja tán az első világháborúból ittfelejtett, hosszú csövű, hátultöltő francia puskájának szíját, és méltóságteljes, sarokkopogtató léptekkel megindul egyik csoporttól a másikig.

Többször egy Bebeš nevű gimnazistánál időzött el a legtovább, pedig sokszor nem kis bosszúságába került. Furcsa egy fickó volt ez a gimnazista. A bognársegéd nem győzte csóválni a fejét, hogy engedhet meg magának valaki ennyi pimaszságot, hisz az élete múlhat azon, hogyan viselkedik. A minap is mi történt a kihallgatáson: a kezébe nyomnak egy papírlapot, hogy írjon fel rá *mindent, amit tud*. Felírt rá egy verset. Silabizálják a titkosrendőrök az érthetetlen sorokat valami macskáról meg a sötétben világító szeméről, azt hiszik, megőrült.

— Ez meg mi akar lenni? — kérdik tőle.

— A vezetéknévem — feleli ez szemtelenül.

Lepedőben hozták vissza, de nem ért semmit, azóta is morog mindig.

Sanyi bácsi megáll előtte, látszik rajta, nem tudja, hogy kezdje a szót, de az is lehet, hogy szellemeskedni akar.

— Na, te oskolás — mondja, s megjártssza a tájékozatlant —, hogy is mondtál, mi a vezetéknév neked?

A gimnazista amúgy fektében felpillant rá, elgondolkodik, de nem akarván leereszkedni a foglalár szintjére, jobb válasz híján csak ennyit mond:

— Szállj le rólam, Pista! — és oldalra fordul.

Sanyi bácsi dühbe gurul. Nagyot dobbant a lábával, és ráordít a fiúra, aki egyszerűen keresztülnéz rajta:

— A jó rác édesanyádnak mondjál azt, hogy Pista! Én Sanyi vagyok! Idejön az ember, szólja hozzá szépen, mint emberhez, ő meg mint a kapcabetyár! Ez való neked, tudod, rohadni itt meg csontjaidnak, kígyók meg gyíkok között, mint Rózsa Sándor! Szépen mondta meg nekem az én Ancsám, te Sanyi, te bolond vagy, amilyen segg vagy, egyszer téged is zárnak be szépen oda közéjük, de én nem hallgatta rá. Azt mondja, hogy nézzem a Gyula bácsira,

az igen, az avanzsálja most rendőrnek Szegedre, bezzeg a Gyula bácsi, mondja az én Ancsám.

Egészen kifulladt a szónoklásba, pedig van úgy, hogy negyedóránál előbb abba sem hagyja. A foglyok hallgatnak. Hosszú monológjaiból rég leszűrték már, hogy Sanyi bácsiéknál odahaza úgy látszik főzőkanál-uralom van, a Gyula bácsi meg alighanem a szomszéd lesz, aki minduntalan ott lebzsel náluk, s akát Sanyi bácsi szívből gyűlöl, és a legszívesebben mindjárt kiadná az útját, de nem meri, mert a Gyula bácsi lett a vasúti raktár főnöke, s még rendőr is lehet belőle, ahogy megindult a számléltrán.

Sanyi bácsin igazán jókat lehetett mulatni. A bognársegéd mindig félkönyökre emelkedett, valahányszor meglátta az ajtóban, amint kinti szabadságából szinte suttyomban bemenekül a foglyok közé.

Alig tette be maga mögött az ajtót s lépett közéjük, mintha kicserélték volna. Mintha hazaért volna. Markába köp, megdörzsöli tenyerét, és dohányt kér a raboktól. Újságpapírból cigarettát sodor magának, rágyújt, majd, mint akiben váratlanul hivatástudat ébredt, kihúzza magát és megindul körútjára.

De nem mindegyik foglár volt ilyen szórakoztató, mint Sanyi bácsi. Pláne az egyik, egy Mész Gyuri nevű, az bizony sokszor megkeserítette az életüket. Mész Gyuri Volksdeutscher volt, vékony, fürgé mozgású, örökké borongós hangulatú kis emberke.

Egyszer ő kísérte fel őket kihallgatásra. Hogy ne kelljen értük egyenként jönnie, egyszerre kiterelt az udvarra egy nagyobb csoportot, volt köztük tús, politikai, köztörvényes vegyesen. Kint az udvaron egyszer csak megtorpant néhány politikai, egy elegánsan öltözött fiatal nőt pillantottak meg az erkélyen, fél arcát elrejtő fejkendőben.

A lány már húzódott is vissza, mihelyt meglátta, hogy észrevették. Kvaščev, az egyik politikai odakiáltott neki:

— Na, Jeliszaveta, örül a lelked, te halálmadár?

Mész Gyurit mintha kígyó marta volna meg. Nem tudta, melyikük kiáltott. Zavaros tekintetével végigfutott a csoporton, aztán nekirentott a bognársegédnek.

Talán ment ez feledkezett bele a legtovább a látványba: úgy bámult a tüneményes lány után, mint aki távolodó madár röptét követi. Hajtogatta szegény, hogy nem ő volt, védekezett is, amennyire ment — a komoly védekezés felért volna egy vaskos sértéssel —, Mész Gyuri azonban se látott, se hallott, percek alatt félholtra verte a bikacsökkal.

Volt a rabok közt egy neuzinai kosaras, egy Mrlaj nevű sovány, vézna, aszott testű, örökké komoly emberke, hát ennek nagyon a begyében volt a Mész Gyuri. Este, lámpaoltáskor, alighogy Mész rájuk zárta az ajtót, megszólal ez a Mrlaj:

— Méeééész — kiált fel hosszan elnyújtva az é-t, vinnyogva mint aki most akarja kiadni a lelkét.

Mész Gyuri válaszra sem méltatja, de amikor másodszor is felhangzik a kiáltás, még panaszosabban, kinyitja a kémlelőnyílást, és bedugja az orrát.

— Na, mi van?

Erre Mrlaj elszellentí magát. Belevisszhangzik a terem a nagy csendben, a rabokból kitör a kuncogás. Mész becsapja a kémlelőnyílás ajtaját, és magából kikelve ordít a folyosón elmenőben:

— Megállj, megemelegeted te engem holnap!

Másnap, nem tudván, melyikük a tettes, kiharancsolja mindannyiukat az udvarra, aztán harminc kör futólépésben...

Kéjjel büntetett, ütlegelt — mindegy volt, hogy kit —, szinte kielégülést lelt benne.

Erdeljan napokig tapogatta még sajtó arcát meg a derekát, mozdulni is alig tudott. Közben a politikaiak elmagyarázták neki, hogy az a fiatal nő áruló, illetve, ami még rosszabb, provokátor. A bognársegédnek fogalma sem volt róla, mit jelent ez a szó, nem is igen érdekelte, ezek azonban, mintha eltökélték volna, hogy megveszik a lelkét, csak magyaráztak, magyaráztak neki, meg sorolták a példákat.

A bognársegéd fájdalmas tekintettel, erélyes kézmozdulatokkal igyekezett elhárítani őket, mint megannyi gonosz szellemet, ám hiába. Mennybéli Szent Miklós, fohászkodott családi védszentjéhez, a hajótöröttek megmentőjéhez, hát igazán nem adatik meg senkinek ezen a földön, hogy kívülálló maradjon?

Kvaščev volt a legrámenősebb, az, aki miatt Mész Gyuri úgy helybenhagyta. Ez a Kvaščev úgy bukott le, hogy kézigránátot meg pisztolyt találtak nála, ennek már ácsolják valahol a koporsóját, de amilyen farizeus, gondolja a bognársegéd, nem nyughat a lelke, ha magával nem visz még valakit a sírba. Talán mert kutya rossz lehet egyedül meghalni.

A vizsgálati eljárás folyamán Kvaščev úgy viselkedett, mintha élvezné a verést, semmit sem tudtak kivenni belőle. Fájdalmasan mosolygott, és olyanokat válaszolt, hogy a titkosrendőrök a hajukat tépték, s magához a parancsnokhoz fordultak segítségért.

— Hogy került hozzád a kézigránát, ha egyszer azt mondd, eszed ágában sem volt használni? — kérdik tőle.

— Azt hittem, sóskupa — feleli halál komolyan.

— Emberek — tájékezik az egyik fogdmeg —, ez baszogat benünkét!

— Persze — bólint rá Kvaščev egykedvűen —, örülök, hogy észrevették.

Aztán egy napon Fritzet is megismerte a bognársegéd.

Jól benne jártak már az októberben. Szűnni nem akaró unalmas eső dobolt a terem egyetlen, magas ablakán, Erdeljan meg csak nézte, nézte a vékonyka erekben lefutó cseppeket, s közben arra gondolt, hogy az idő múlik, ő meg ül itt tétlenül, pedig de sok új kocsikereket megcsinálhatott volna azóta, de sok taligát, ekeszarvat, csatlót, vendégoldalt. Elképzelte magában, hogy odakint van valahol a határban, távol ezektől a zajongó, szentségtelő emberektől, s egy bizottság éppen az egyik taligájának toherbírását vizsgálja.

— Rakják meg nyugodtan, maguk csak rakják meg, ahogy akarják, ha az égig, az se baj, elbírja ez! Én kérem a megboldogult Vaja Pejačkinál tanultam ki a szakmát, nem akárkinél!

Allkonyartkor, esőre álló időben három dűlön túlról is megkülönbözteti annak a kenéknek a zörgését, amelyik az ő keze alól került ki. Sütheti azt a nap, ameddig akarja, bizony ki nem szárad.

Vétek így becsukni az embert, semmittevésre kárhozhatni. Aheiyett, hogy dolgozna, csak lopja itt az Isten szép napját.

Apró szemű eső permetezi a két épület közti járdát. Ki tudja hanyadszor, bár eddig többnyire valálárnaként, végigfut a termen a hír:

— Jön!

Mármint Fritz, ez magától értetődik. Nos, lássuk hát akkor ezt a híres Fritzet — gondolja magában a bognársegéd, és egész teste belebizsereg.

Váratlan időpont volt, öreg éjszaka. Villanyt gyújtottak a teremben, néhány titkosrendőr jelent meg az ajtóban. Róluk is lerítt a nyugtalanság, szorongás, zavarodottság. Az őserdőben uralkodhat ilyen hangulat, amikor majomnikácsolás jelzi egy-egy oroszlán vagy tigris jöttét, vagy a pusztán, a farkasfalka előtt felrebbenő madarak és írnhajuskat mentő apró állatok között.

Erdeljan régen, még gyermekkorában látott egyszer egy filmet valami királyokról meg császárokról, emlékszik rá, egy ember haladt a menet élén, bottal vagy doronggal vágott utat a jónép kö-

zött, mögötte az uszályhordozók, apródok, udvaroncok, udvari bolondok hada loholt, hömpölygött rang és cím szerinti sorban. S remegett mind, istenem, mi lesz, ha valami illetlenséget talál oda kiáltani valaki a tömegből, a csócselék soraiból, valami felségsértést, vagy, uram bocsá', pokolgép robbanna, féltették erősen a királyt egyrészt, de másrészt igyekeztek, amennyire lehet, távol tartani őt a köznéptől, fülébe ne jusson valahogy az igazság.

Ezek a fogdmegek leginkább az uszályhordozókra emlékeztették.

Sanyi bácsit is megpillantotta, mindjárt az ajtónál, a fal mellé lapulva, vigyázállásban. Magába roskadva, összetöpörödvé állt, szinte lélegezni is alig mert, csak pislogni, fel ne hívná valahogy magára a figyelmet.

A túsok még szorosabbra tömörültek a sarokban. Ahogy kitárlt az ajtó, s benyomultak a kopók, eloszlott minden kétely, ezúttal valóban Fritz jön.

Éjnek idején jött mindig, ritkán, de nagy garraal.

A hirtelen fénytől vaksin hunyorgó rabok nehezen tértek magukhoz. Az egyelőre még üresen tátongó ajtónyílás felől mintha jeges fuvallat csapta volna meg őket.

Aztán egyszerre csak ott állt az ajtóban. Magas, testes, borzas hajú SS-katona. Közönséges SS-katona. Csípőre tett kézzel. Előbb végigpásztázott rajtuk tekintetével, aztán kimért léptekkel megindult a terem közepe felé. Csak most, hogy közelebb jött, most látta igazán a bognársegéd, milyen félelmetes.

Külsőre higgadtnak látszik, de vérfagyasztó eszelősség sugárzik belőle. Arca simára borotvált, fedetlen feje kócos. Sorra odalép a rabokhoz, álluknál fogva megemeli fejüket, és üveges tekintettel mered arcukba. Kézmozdulatából, testtartásából úgy vélné az ember, a legszívesebben megfojtaná őket.

De uralkodik magán.

Úgy látszik, éppen ebben a hallatlan önuralomban rejlik végzetserű ereje, melytől megfagy körülötte még a levegő is. Görcsös mozdulattal kapja el kezét az utolsó pillanatban egy-egy tús torokától, s a halálra vált szerencsétlen vacogva gondol rá, mi történt volna, ha véletlenül nem oldódik fel a szorítás.

A nevét kérdezi csak mindnek.

A rabok egész testükben remegve, mintha meztelenül topognának a havon, engedelmesen elrebegik a nevüket, vezetéknevüket, egyik-másik a gúnynevét is.

Erdeljan nem tud szabadulni a gondolatától, hogy ez sorra járja a

börtönöket, keres valakit. Egy-egy névre Fritz szeme megvillan bozontos szemöldöke árnyékában, de lassan ki is alszik benne a fény. Olyan a szeme, mint két lámpa, két ibolyaszínű fényszóró, melyek valami belső gombnyomásra kigyulladnak, vakító lilás fényt lövellnek magukból, aztán lassan, nagyon lassan élüket vesztik, kihunynak, magukba szíppantván s felfalván az előttük álló egész agyát, minden gondolatát.

Úgy hártja el magától az emberek fejét, mint az iszákos a bűntudatot, ha szidják, és továbblép. Arcán időnként fájdalmas grimasz fut végig, a sokat szenvedett, hét poklot megjárt s onnan sápadtan, az élmény döbbenetétől némán megtért ember fintora.

Közben ilyeneket motyog maga elé:

— Hm, hm, viele hab' ich angehängt, viele hab' ich erschosen; heute rot, morgen tot. Das ist Leben...

A bognársegéd úgy érezte, mintha Fritz a mellére telepedett volna. Már rég elment, de a többiek is csak bámulták a mennyezetet, elcsigázottan, egyiküknek sem jött álom a szemére. Némán, nagyokat sóhajtozva feküdtek a sötétben, a csukott ajtóra meredve, amely azonban képzeletükben még mindig nyitva áll: dermesztő hideg fúj be rajta, s a légörvény közepéről egy katona méregeti őket sötét, lila tekintettel.

Erdeljan úgy látta, hogy mikor az ő nevét kérdezte, a szeme sarkából mintha valami nyálkás folyadék csordult volna végig arcán, két sötét csíkot szántva. Most is ott áll az ajtóban. Sötét van, de a katona alakja csak nem akar köddé válni. Biztosan keres valakit.

Köszönöm, Uram, vet magára keresztet a bognársegéd a sötétben, hálás köszönet, amiért nem úgy rendelted, hogy én legyek az, akit keres.

Csendes hálaérzet árad szét testében, s valami kellemes borzongás, az érezhet ilyet, akit az utolsó pillanatban rántottak félre a sínekről a robogó vonat elől.

Jámbor keresztény lévén elmorzsolts egy imát e sötétben bolyongó megátalkodott bűnös lelki üdvéért is, el-el-mélázva minden strófa után: Istenem, vajon mitől válhat valaki ilyenenné?

Belelelt néhány napba, míg magukhoz tértek valahogy; Fritz látogatása úgy megviselte őket, hogy csak darvadoztak naphosszat, mint a betegek. Nézi, nézi Rada Erdeljan Kvaščevet, a politikait, aki e napokban, átmenetileg, nem gyötörte a prédikációival.

— Te, Kvaščev — szólítja meg aztán váratlanul az olyan em-

ber hirtelenségével, aki előbb jól megrágja kérdését —, hogy lehet az, hogy Fritzcel te sem mersz ujjat húzni?

A teremben csend támad. A kérdés ott lógott már rég a levegőben, csak senki sem merte kimondani.

Maga a bognársegéd is olyan gyermeki ártatlansággal tette föl, hogy Kvaščev elgondolkodott egy percig, aztán ajkába harapott, és csak legyintett.

A rabok megkönnyebbülten ereszkedtek vissza vackukra. Egyedül Mrlaj emelkedett térdre, s mint aki szörnyű titkot közöl, magasba rándult a szemöldöke:

— 'Iszen nem én szellentettem, naccsasszony, hanem a Rémület — suttogta titokzatos képpel.

Felszabadult nevetés futott végig a tenmen, aztán ment tovább az élet.

Este a bognársegéd nem bírta már tovább, odakúszott Mrlaj mellé.

— Te, Mrlaj — szólította meg suttogva —, mit jelent az, amit mondtál?

— Mi, te? — rezzen össze Mrlaj.

— Az a szellentéssel meg a rémülettel . . .

Mrlaj előbb azt hitte, ugratni akarják, azért küldték rá ezt a kölyköt, hátat fordított, s a fejére húzta a kabátját, csak amikor ez megrázta a vállát, akkor ült fel és nagy körülményesen, mint aki hosszas unszolásnak enged — holott maga élvezte a legjobban —, belefogott egy történetbe. Az egyszeri bánáti megkérte egy asszonyosság, fuvarozná el ide meg ide. Útjuk a Homokpusztán át vezetett. Tél volt, hófúvás, a szán el-elakadt a hóba taposott úton, ügyel-bajjal haladtak csak előre. Egyszer csak kivág a lovak elé egy farkas. Sovány, szürke ordas volt, egyike a vérszomjas magányos gyilkosoknak. A két ló megugrott ijedtében, és eszeveszett vágatába fogott, az addig csendesen bóbiskoló bánáti atyafi alig tudott megkapaszkodni a gyeplőben. A nagy erőlködésben valahogy elszellentette magát. Fut a két ló, meg sem áll a falúig. Törli magáról a verejtéket az egyszeri bánáti, magyarázza halálra váltan az asszonyoságnak, mi történt, az meg szidja rettenetesen, amiért ilyen szégyenletesen megfélekedezett magáról szorultságában. Restelli a dolgot az atyafi, bocsátanatot kér, aztán, más mentség nem jutván eszébe, kinyögi, hogy az nem is ő volt, hanem a Rémület. Az, az naccsasszony, a Rémület hangja volt az . . .

Mindenfelől nevetés hallatszik a sötétben, hisz közben megszaporodott a hallgatóság.

A nevetésre felpattan a kémlelőnyílás ajtaja, és felharsan Mész Gyuri mérges hangja.

— Megállj, megemlegeted te engem holnap!

SZILÁGYI Károly fordítása